

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

УДК 65.012.4 (477)

Д.М. ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ
Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянута порівняльна характеристика методологічних підходів до оцінки потенціалу підприємства. Автором визначені особливості оцінки економічного потенціалу підприємства і вироблені методологічні підходи до його аналізу. Пропонується формування концептуальної моделі механізму організації процесу підвищення економічного потенціалу підприємства.

Ключові слова: економічний потенціал, стратегічне планування, організаційні структури, концептуальна модель, методологія оцінки потенціалу.

D. VASYLKIVSKYI
Khmelnytskyi National University

PECULIARITIES OF THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE

In this paper describe the comparative description of the methodological approaches to estimation the potential of an enterprise, the theoretical and practical aspects of designing organizational structures of enterprises in a changing environment. Proposed conceptual model of gradual structuring mechanism of the process of increasing the economic potential of an enterprise. Determine the basic scheme of boosting the economic potential of an enterprise. The author has identified characteristics evaluation of economic potential of the an enterprise and developed methodological approaches to its analysis. It is proved that the particularity of the proposed mechanism is a high adaptability to local enterprises as it provides variability in the level of detail and planning cycle of increasing economic potential in the framework of the information and the active environment.

Key words: economic potential, strategic planning, organizational structures, conceptual model, methodology of estimation of potential.

Постановка проблеми. Відсутність методології планування на підприємствах, гонитва за «миттєвим» вирішенням проблем, відтік кваліфікованих фахівців-плановиків і відсутність наступності викликали істотний пробіл в плановій і, отже, усій економічній роботі більшості машинобудівних підприємств. Трансформація структури управління неминує впливає на потенціал підприємства. Це відбувається внаслідок вибору напрямів підвищення потенціалу і самі організаційні зміни та організація контролю ефективності таких змін неможливі без залучення вже наявного потенціалу і ресурсів, що входять до його складу. Виникає необхідність вироблення та розгляду теоретико-методологічних підходів до оцінки економічного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Послідовники ресурсної позиції (Є.С. Іванов [6], В.М. Красовський [11], А.А. Пшеничніков [9]) вважають за можливе у визначенні величини потенціалу використати визначений набір тих або інших ресурсів, з подальшою їх оцінкою. Неважко помітити, що подібний підхід не дає, і не може дати повної картини реальних можливостей підприємства, і тим самим оцінити економічний потенціал, оскільки у рамках цих методик аналізуються лише матеріальні передумови можливостей.

Не можна не віддати належне ресурсному підходу, пануючому досить довгий час в економічній науці, який дозволяє чітко оцінити ресурсну базу для подальшого підвищення потенціалу, проте цей підхід має цілий спектр проблем. Зокрема: проблема приведення індексів і показників до єдиної бази; оцінка усіх видів ресурсів у вартісному вираженні, що пов'язано з проблемою "переводу" у вартісній еквівалент таких ресурсів, як інформація або земля; використання спеціальних еквівалентів для аналізу окремих груп ресурсів і т.д.

У таблиці 1 представлена порівняльна характеристика основних підходів, що відбивають в тій або іншій мірі поширені погляди на подібну проблему.

Частково подолання деяких протиріч ресурсного підходу добилися представники другого великого напрямку в оцінці величини потенціалу – у більшості своїй прибічники результативної концепції (Л.І. Абалкін, Макконнелл К., Брю С., В.І. Бовикін, та ін.). Їх рекомендації зводяться до оцінки за результатами роботи об'єкту

До третьої групи можна віднести інші різноманітні методики. Вони є або спробами об'єднання першого і другого підходів (наприклад, концепція В.І. Свободіна), або базуються на специфічних теоретичних посилках (наприклад, оцінка за системою показників техніко-організаційного рівня виробництва). Крім того, не рідко можна простежити тенденцію до системності в оцінці потенціалу (А.А. Богаєв, Г.М. Добров, А.П. Градов, Т. Хачатуров, А. Арязмов, А. Берлін) з виділенням значущості кожного з елементів.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика методологічних підходів до оцінки потенціалу

Автор	Тип потенціалу	Рівень	Суть підходу (формула розрахунку)	Примітка
Є.С. Іванов [6]	Виробничий потенціал	Змішаний	За допомогою обліку об'єму, структури і технічної досконалості основних виробничих фондів і виробничих потужностей	Технократичний підхід
В.М. Красовский [11]	Економічний потенціал	Держава	Заводи, шахти, домни і машини, прилади і новітні автомати - усе, що називається виробничими фондами	Ототожнення понять
А.А. Пшеничніков [9]	Економічний потенціал	Підприємство	$EПП = ВП + ФР$, де $ВП$ – виробничий потенціал, $ФР$ – фінансові ресурси.	
Л.І.Абалкін [1]	Економічний потенціал	Підприємство	На основі обсягу виробництва (як основного результату) $EП = Vnr$, де Vnr – обсяг виробництва в досліджуваному періоді	
Макконнел Д., Брю С. [7]	Економічний потенціал	Держава	Через валовий внутрішній продукт $EП = ВВП$	Ототожнення понять
В.І. Бовикін [3]	Потенціал організації	Підприємство	Побічно, як основна складова загальної ефективності управління. $E = E1 \times E2$, де E – рівень загальної ефективності функціонування організації; E_1 – рівень зовнішньої ефективності (ступінь використання ринкових можливостей); E_2 – рівень внутрішньої ефективності (потенціал організації)	
В.І. Свободін [10]	Виробничий потенціал	Агро-промисловий комплекс	$I_{ВП} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^m K_i \times \frac{x_i}{x_{сп}}}$, де K_i – коефіцієнт значимості конкретного і-того фактора; $x_{сп}$ та x_i – середні (по групі) та індивідуальні по кожному підприємству значення вибраних факторів	
А.А.Богаєв, Г.М.Добров [4]	Науковий потенціал	Регіон	$H.П. = K + I + M + O$, де K – кадра складова; I – інформаційна складова; M – матеріально-технічна складова; O – організаційна складова	На основі вартісної оцінки складових
А.С. Панкратов [8]	Грудовий потенціал	Підприємство, регіон	$W = N \times T \times K_{рв}$, де W – сукупна величина трудового потенціалу; N – чисельність трудових ресурсів; T – потенціал фонду робочого часу в плановому періоді; $K_{рв}$ – показник сукупної якості трудового потенціалу	
Т. Хачатуров, А.Арязмов, А.Берлін [2]	Виробничо-економічний потенціал	Підприємство	$P = F(X_i)$, $i = 1...4$, де X_i – i -й компонент виробничо-економічного потенціалу. Передбачається, що дія і розвиток відбувається внаслідок інвестиційної політики	
А.П. Градов [2]	Стратегічний потенціал	Підприємство	$СПП = \sqrt[s]{\prod_{z=1}^s СПП_z}$, де $СПП$ – показник відповідності стратегічного потенціалу цілям підприємства по формуванню конкурентного статусу; $СПП_z$ – показник відповідності стратегічного потенціалу цілям фірми за z -тй період життєвого циклу	Розглядається як невід'ємна складова конкурентного статусу

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні особливостей оцінки економічного потенціалу підприємства і виробленні методологічного підходу до його аналізу, виявлення нових та розгляд вже існуючих методів проектування організаційних структур системи планування підприємства та формування концептуальної моделі механізму організації процесу підвищення економічного потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема оцінки економічного потенціалу підприємства на нашу думку повинна мати логічно вивірену концептуальну основу і продуманий механізм реалізації. Так, теоретичною основою, що дозволяє сформулювати методологічний підхід до оцінки, є запропонована автором анімалістична концепція еволюційного розвитку економічного потенціалу. На рис. 1 представлений склад часткових механізмів, які визначають економічний механізм підвищення економічного потенціалу підприємства.

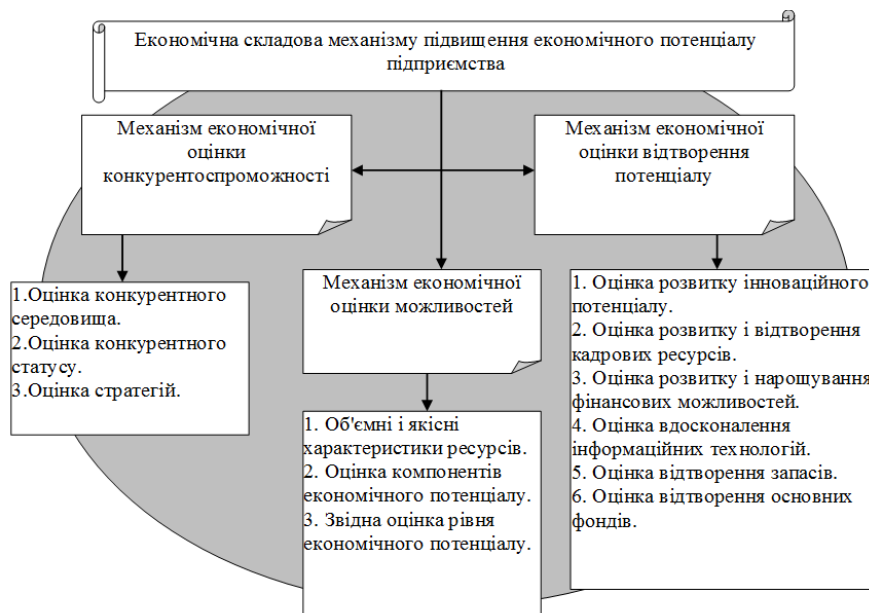

Рис. 1. Структура і склад елементів механізму підвищення економічного потенціалу підприємства

У цей механізм входить: оцінка нарощування інноваційного потенціалу; оцінка відтворення кадрових ресурсів; оцінка нарощування фінансових можливостей; оцінка вдосконалення інформаційних технологій; оцінка відтворення запасів; оцінка нарощування виробничих потужностей; оцінка відтворення основних фондів.

Багаторічна деградація механізму відтворення основних чинників виробництва, і втрата інтелектуального надбання в період реформування економіки призвели до створення механізму банкрутства підприємств. Мета подібного механізму зводилася до відновлення дієздатності або ліквідації збиткового підприємства. Проте існування механізму банкрутства і нездатність достовірної оцінки потенціалу підприємства викликали численні перекося і невиправдані заходи по відношенню до перспективних виробників продукції.

Оцінити, наскільки раціональна або ефективна діяльність підприємства можна, використовуючи критерій потенціалоемності. Це пов'язано з тим, що ефективність системи завжди оцінюють з точки зору результативності і ресурсоемності. Потенціалоемність підприємства – це здатність підприємства, що має певну систему ресурсів, досягати цільових результатів свого функціонування [9].

Висновки з даного дослідження. Отже, механізм оцінки відтворення елементів економічного потенціалу спрямований на забезпечення безперервної діяльності і створення «запасу міцності». У цей механізм входить оцінка розвитку інноваційного потенціалу; оцінка відтворення кадрових ресурсів; оцінка нарощування фінансових можливостей; оцінка розвитку інформаційних технологій; оцінка відтворення запасів; оцінка нарощування виробничих потужностей; оцінка відтворення основних фондів.

Література

1. Абалкин Л.И. Конечные народнохозяйственные результаты (сущность, показатели, пути повышения) / Л.И. Абалкин. – М. : Экономика, 1978. – 151 с.
2. Берлин А. Планирование капитальных вложений на предприятии в условиях инвестиционного кризиса / А. Берлин, А. Арзамов // Проблемы теории и практики управления. – 2001. – № 3. – С. 70–74.
3. Бовыкин В.И. Новый менеджмент: (управление предприятиями, на уровне высших стандартов; теория и практика эффективного управления) / В.И. Бовыкин. – М. : ОАО Издательство "Экономика", 1997. – 368 с.
4. Богаев А.А. Прогнозирование уровня научного потенциала СССР / А.А. Богаев, Г.М. Добров, В.Н. Клименюк // Нановедение и информатика. – 1972. – № 5. – С. 57–68.
5. Градов А.П. Технический уровень производства машиностроительных предприятий. Экономический анализ / А.П. Градов. – Л. : Машиностроение, 1984. – 173 с.

6. Иванов Е.С. Производственный потенциал СССР / Е.С. Иванов // Плановое хозяйство. – 1977. – № 6. – С. 47–52.
7. Макконнелл Кемпбелл Р. Економікс: Принципи, проблеми і політика : т. 2 / Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю ; [пер. з англ.]. – 11-е вид. – К. : Лібра, 2003. – 400 с.
8. Панкратов А.С. Трудовой потенциал в системе управления производством / А.С. Панкратов. – М. : Изд-во МГУ, 1983. – 214 с.
9. Пшеничников А.А. Планирование экономического потенциала предприятия / А.А. Пшеничников // Экономист. – 1992. – № 4. – С. 34–43.
10. Свободин В.И. Производственный потенциал сельскохозяйственного предприятия и оценка эффективности его использования / В. Свободин // Вестн. стат. – 1984. – № 10. – С. 7–12.
11. Шевченко Д.К. Проблемы эффективности использования экономического потенциала / Д.К. Шевченко. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 1984. – 138 с.

References

1. Abalkyn L.Y. Konechnye narodnohozhajstvennye rezultaty (sushhnost', pokazately, puty povyshenija) / L.Y. Abalkyn. – M. : Ekonomika, 1978. – 151 s.
2. Berlyn A. Planirovaniye kapital'nykh vlozheniy na predpriyatyy v uslovyakh ynvestitsionnogo kryzysa / A. Berlyn, A. Arzjamov // Problemy teoryi y praktiki upravleniya. – 2001. – № 3. – S. 70–74.
3. Bovykyn V.Y. Novyj menedzhment: (upravlenye predpriyatijamy, na urovne vysshykh standartov; teoryya y praktika effektivnogo upravleniya) / V.Y. Bovykyn. – M.: OAO Yzdatel'stvo "Ekonomika", 1997. – 368 s.
4. Bogaev A.A. Prognozirovaniye urovnja nauchnogo potentsyala USSR / A.A. Bogaev, G.M. Dobrov, V.N. Klymenjuk // Nanovedeniye y ynfomatika. – 1972. – № 5. – S. 57–68.
5. Gradov A.P. Tehnycheskiy uroven' proyzvodstva mashynostroytel'nykh predpriyatij. Ekonomicheskiy analiz / A.P. Gradov. – L. : Mashynostroeniye, 1984. – 173 s.
6. Yvanov E.S. Proyzvodstvennyy potentsyal SSSR / E.S. Yvanov // Planovoe hozhajstvo. – 1977. – №6. – S. 47–52.
7. Makkonnell Kempbell R. Ekonomiks: Princyipy, problemy i polityka. Per. s angl. 11-te vyd. T.2. / Kempbell R. Makkonnell, Stenli L. Brju. – K.: Libra, 2003. – 400 s.
8. Pankratov A.S. Trudovoy potentsyal v sisteme upravleniya proyzvodstvom / A.S. Pankratov. – M. : Yzd-vo MGU, 1983. – 214 s.
9. Pshenychnikov A.A. Planirovaniye ekonomicheskogo potentsyala predpriyatija / A.A. Pshenychnikov // Ekonomyst. – 1992. – № 4. – S. 34–43.
10. Svobodyn V.Y. Proyzvodstvennyy potentsyal sel'skoho zhajstvennogo predpriyatija y ocenka effektivnosti ego yspol'zovaniya / V. Svobodyn // Vestn. stat. – 1984. – №10. – S. 7–12.
11. Shevchenko D.K. Problemy effektivnosti yspol'zovaniya ekonomicheskogo potentsyala / D.K. Shevchenko. – Vladivostok : Yzd-vo Dal'nevost. un-ta, 1984. – 138 s.

Рецензія/Peer review : 27.7.2013 р. Надрукована/Printed : 19.8.2013 р.
Рецензент: д. е. н., проф., зав. кафедри міжнародних економічних відносин
Хмельницького національного університету Нижник В.М.

УДК 330

Л.А. ГРИЦИНА
Хмельницький національний університет

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті розглянуто особливості розвитку світового ринку інтелектуальної власності. Визначено, що протягом 2010–2011 років спостерігається тенденція до різкого зростання кількості поданих патентних заявок та виданих патентів. Лідерами за кількістю поданих заявок на 1 млрд дол. ВВП та 1 млн дол. вкладень у НДДКР залишаються Республіка Корея, Китай та Японія. Однак за рівнем захисту прав інтелектуальної власності у світі лідирують Фінляндія та Швеція.

Ключові слова: інтелектуальна власність, патентна заявка, Всесвітня організація інтелектуальної власності, міжнародний індекс захисту прав власності.

L. HRYTSYNA
Khmelnitskyi National University

THE ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF THE WORLD INTELLECTUAL PROPERTY MARKET

The article examines peculiarities of the global intellectual property market. There has been determined that in 2010-2011 the trend shows a sharp increase in the number of patent applications filed and patents granted worldwide. The Republic of Korea, China and Japan have the highest level of patent applications per GDP and per R&D expenditure ratios. However, Finland and Sweden are in the lead in intellectual property rights.

Key words: intellectual property, patent application, World Intellectual Property Organization, International Property Right Index.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У сучасній глобальній економіці, яка ґрунтується на інформації та знаннях, інтелектуальна власність стає важливим джерелом конкурентних переваг підприємств, галузей, національних економік. Розвиток на мікро- та макроекономічному рівнях стає залежним від динаміки розвитку ринку інтелектуальної власності. Саме тому особливої актуальності набуває дослідження особливостей, основних